

Правління Національного банку України

ПОСТАНОВА

15 січня 2020 року

м. Київ

№ 5

Про затвердження змін до Інструкції щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі

Відповідно до вимог статей 6, 7, 15, 56 Закону України “Про Національний банк України”, з метою вдосконалення роботи банківської системи в надзвичайному режимі Правління Національного банку України **постановляє:**

1. Затвердити Зміни до Інструкції щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 22 липня 2014 року № 435 (у редакції постанови Правління Національного банку України від 24 червня 2016 року № 349), що додаються.

2. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Голову Національного банку України Якова Смолія.

3. Ця Постанова набирає чинності з дня, наступного за днем її офіційного опублікування.

Голова

Яків СМОЛІЙ

Інд. 56

ЗАТВЕРДЖЕНО
Постанова Правління
Національного банку України
15 січня 2020 року № 5

Зміни до Інструкції щодо організації роботи банківської системи в
надзвичайному режимі

1. Пункти 7, 9, 11, 13 розділу I викласти в такій редакції:

“7. Керівники самостійних структурних підрозділів центрального апарату Національного банку, керівник підрозділу грошового обігу в регіоні України, мають право визначити план дій та/або прийняти рішення для забезпечення роботи підрозділу залежно від обставин, що виникли в умовах надзвичайного режиму роботи, та узгодити його з комісією (робочою групою).

Для розроблення та вжиття заходів щодо забезпечення організації роботи можуть бути створені спеціальні комісії в регіонах України.”;

“9. Голова, перший заступник і заступники Голови Національного банку, керівники самостійних структурних підрозділів центрального апарату Національного банку, генеральний директор/заступник генерального директора Банкотно-монетного двору, керівники підрозділів грошового обігу в регіонах України (далі – Керівник) та керівники банків у разі запровадження надзвичайного режиму роботи мають насамперед уживати заходів, спрямованих на забезпечення збереження життя і здоров’я працівників.”;

“11. Керівнику під час надзвичайного режиму роботи дозволяється приймати рішення щодо вжиття заходів, спрямованих на запобігання загрозі життю і здоров’ю працівників Національного банку та збереження майна України без дотримання вимог нормативно-правових та розпорядчих актів, технологічних інструкцій, документів з опису процесів, здійснення розрахунків.”;

“13. Правління Національного банку в разі наявності перешкод для виконання Операційним департаментом Національного банку України (далі – Операційний департамент), підрозділом грошового обігу в регіоні України функцій та повноважень приймає рішення щодо передавання виконання цих функцій (повноважень) Операційному департаменту або підрозділу грошового обігу в іншому регіоні України.”.

2. Пункти 21–23 розділу III викласти в такій редакції:

“21. Учасник СЕП має право організувати роботу в приміщенні іншої організації за попереднім погодженням із Департаментом безпеки Національного банку України (далі – Департамент безпеки) і з дотриманням правил використання і зберігання засобів захисту інформації в разі запровадження надзвичайного режиму роботи. Учасник СЕП зобов’язаний надіслати до Департаменту безпеки копію розпорядчого акта про роботу в приміщенні іншої організації.

22. Учасник СЕП має право в разі необхідності визначити тимчасовий порядок використання та зберігання засобів захисту інформації за попереднім погодженням із Департаментом безпеки. Учасник СЕП зобов’язаний надіслати копію розпорядчого акта про введення в дію тимчасового порядку до Департаменту безпеки.

23. Учасник СЕП під час роботи СЕП у надзвичайному режимі зобов’язаний:

1) оперативно приймати платежі у відповідь у файловому режимі та надсилати квитанції \$S до Центру оброблення СЕП (далі – ЦОСЕП) не пізніше ніж через дві години після формування файла \$B;

2) у разі виникнення обставин, що перешкоджають його штатній роботі в СЕП, негайно повідомляти про це Департамент інформаційних технологій Національного банку України (далі – Департамент інформаційних технологій).”.

3. Пункт 37 розділу VI викласти в такій редакції:

“37. Учасник СЕП у разі захоплення приміщення озброєними особами та/або доступу сторонніх осіб до засобів захисту інформації та програмно-технологічних засобів проведення платежів вживає термінових заходів щодо повідомлення про це Департамент інформаційних технологій та Департамент безпеки.”.

4. Пункт 55 розділу X виключити.

У зв’язку з цим пункти 56–115 вважати відповідно пунктами 55–114.

5. Пункти 57–60, 62 розділу XI викласти в такій редакції:

“57. Відповідальний виконавець банку платника:

1) перевіряє заповнення реквізитів: “Платник”, “Код платника”, “Рахунок платника”, “Банк платника” та “Підписи платника” (у разі електронного розрахункового документа – електронний підпис відповідно до вимог, установлених нормативно-правовим актом Національного банку з питань застосування електронного підпису в банківській системі України);

2) повертає платнику один примірник платіжного доручення, оформленого на паперовому носії, із заповненим реквізитом “Дата надходження”;

3) робить та засвідчує паперову копію електронного розрахункового документа в трьох примірниках (далі – платіжне доручення) у разі його надходження до банку за допомогою системи дистанційного обслуговування;

4) списує кошти з поточного рахунку платника;

5) формує платіжні доручення платників у пачки загальною кількістю не більше 100 примірників окремо на кожний банк отримувача (два примірники платіжного доручення за кожною операцією);

6) оформляє у трьох примірниках реєстр платіжних доручень (додаток 2), що засвідчує своїм підписом, підписом головного бухгалтера (його заступника);

7) списує кошти з кореспондентського рахунку банку платника на підставі меморіального ордеру, оформленого у двох примірниках (додаток 3);

8) надсилає до уповноваженого банку, що обслуговує отримувача, сформовані пачки платіжних доручень і два примірники реєстру платіжних доручень, один примірник меморіального ордеру, на підставі якого кошти списані з кореспондентського рахунку банку платника. Додатково може надаватися сканована копія реєстру платіжних доручень (за наявності) на змінному носії інформації з використанням засобів захисту інформації.

58. Примірник платіжного доручення, на підставі якого списані кошти з поточного рахунку платника, реєстр та один примірник меморіального ордеру залишаються на зберіганні в банку платника.

59. Відповідальний виконавець банку отримувача:

1) списує кошти з кореспондентського рахунку та зараховує на відповідний балансовий рахунок кошти, одержані від банку платника;

2) звіряє суми платіжних доручень із сумами, що зазначені в реєстрах платіжних доручень;

3) перевіряє правильність заповнення в платіжних дорученнях реквізитів отримувачів: “Отримувач”, “Код отримувача”, “Рахунок отримувача”, “Банк отримувача”;

4) у разі невідповідності реквізитів “Рахунок отримувача” та/або “Код отримувача” має право затримати суму переказу на строк до чотирьох робочих днів для встановлення належного отримувача коштів;

у разі неможливості встановлення належного отримувача викреслює з реєстру платіжних доручень ті з них, кошти за якими не підлягають зарахуванню на поточні рахунки отримувачів, кожне викреслення засвідчує своїм підписом та засвідчує реєстр своїм підписом, підписом головного бухгалтера (його заступника); на зворотному боці платіжного доручення робить напис про причину його повернення без виконання; списує з відповідного балансового рахунку кошти, що не підлягають зарахуванню на поточні рахунки отримувачів, зараховує на кореспондентський рахунок та повертає їх банку платника на той рахунок, з якого ним здійснювалося перерахування коштів до банку отримувача;

5) повертає банку платника один примірник засвідченого реєстру платіжних доручень і примірник платіжного доручення з написом про причину повернення;

б) перераховує кошти з відповідного балансового рахунку на поточні рахунки отримувачів.

60. Банк платника, отримавши від банку отримувача реєстр платіжних доручень і примірник платіжного доручення, що повертається без виконання, списує з кореспондентського рахунку суму, яку повернув банк отримувача, та зараховує її на поточний рахунок платника.”;

“62. Операційний департамент, якщо банк платника не може працювати в СЕП у штатному режимі або в разі порушення роботи системи автоматизації цього банку, для забезпечення виконання міжбанківського переказу через СЕП:

1) виконує списання коштів на загальну суму пачки платіжних доручень із кореспондентського рахунку банку платника відповідно до вимог законодавства України щодо здійснення договірною списання;

2) опрацьовує пачку платіжних доручень одним зі способів:

оформляє меморіальний ордер для кожного платіжного доручення з пачки платіжних доручень. У реквізиті “Призначення платежу” вказуються призначення платежу і реквізити платника, зазначені в платіжному дорученні. За оформленим меморіальним ордером виконує переказ через СЕП на поточний рахунок отримувача, зазначений у платіжному дорученні;

оформляє меморіальний ордер на загальну суму пачки платіжних доручень. У реквізиті “Призначення платежу” вказуються реквізити реєстру платіжних доручень. За оформленим меморіальним ордером виконує переказ через СЕП на кореспондентський рахунок банку отримувача і надсилає банку отримувача сформовану пачку платіжних доручень та два примірники реєстру

платіжних доручень. Додатково надсилає банку отримувача засобами системи електронної пошти Національного банку скановану копію реєстру платіжних доручень, засвідчену електронним підписом відповідальної особи Операційного департаменту, прирівняним до власноручного відповідно до закону.”.

6. Пункти 65, 66, 68, 70–77, 79, 81–86, 89 розділу XII викласти в такій редакції:

“65. Директори Операційного департаменту та Центрального сховища Національного банку України (далі – Центральне сховище), керівник підрозділу грошового обігу в регіоні України, керівник банку щодо якого Правління Національного банку прийняло рішення про надання йому повноважень на зберігання запасів готівки Національного банку (далі – уповноважений банк), зобов’язані:

1) негайно повідомити Голову Національного банку та заступника Голови Національного банку, який згідно з розподілом функціональних обов’язків здійснює загальне керівництво Департаментом грошового обігу Національного банку України (далі – Департамент грошового обігу), про загрозу нормальним умовам функціонування системи готівкового обігу. Подальші дії щодо роботи з готівкою та іншими цінностями, а також із запасами готівки Національного банку, що зберігаються в уповноважених банках (далі – запаси готівки на зберіганні), мають здійснюватися відповідно до наданих вищезазначеними особами вказівок;

2) ужити запобіжних заходів з метою недопущення втрати готівки та інших цінностей, запасів готівки на зберіганні.

66. Директорами Операційного департаменту, Центрального сховища, керівником уповноваженого банку та керівником підрозділу грошового обігу в регіоні України для розроблення та вжиття заходів щодо забезпечення організації роботи з готівкою та іншими цінностями, запасами готівки на зберіганні, створення належних умов їх зберігання створюються спеціальні комісії (далі – комісії).”;

“68. Подання заявок на підкріплення готівкою (запасами готівки на зберіганні) та вивезення її надлишків (запасів готівки на зберіганні), подання звітності та надання одержувачам і відправникам відповідних емісійних дозволів (дозволів) здійснюється за допомогою електронної пошти, телефонного зв’язку (телефонограм) або інших засобів комунікації у разі неможливості виконання зазначених функцій засобами автоматизованих систем оброблення інформації.”;

“70. Операції з готівкою (у тому числі зношеною) у запасах готівки, із залишками готівки в оборотній касі Центрального сховища, Операційного департаменту, підрозділів грошового обігу в регіонах України здійснюються

відповідно до письмових розпоряджень директора (заступника директора) Центрального сховища, директора Операційного департаменту, керівника підрозділу грошового обігу в регіоні України.

Операції із запасами готівки на зберіганні (включаючи зношену) в уповноваженому банку здійснюються на підставі дозволів Національного банку.

71. Голова Національного банку або заступник Голови Національного банку, який згідно з розподілом функціональних обов'язків здійснює загальне керівництво Центральним сховищем, визначає підрозділ, що перевозитиме цінності з урахуванням ситуації в регіонах України. Підрозділ перевезення цінностей Центрального сховища іншого (пріоритетно сусіднього) регіону України здійснює вивезення готівки у разі неможливості перевезення цінностей та/або вивезення готівки силами підрозділу перевезення цінностей Центрального сховища в регіоні України після погодження та повідомлення про це Національного банку.

Керівники підрозділів грошового обігу в регіонах України, керівники Центрального сховища та банків з метою мінімізації ризиків щодо збереження готівки та інших цінностей на місцях вирішують питання щодо залучення до супроводження цінностей представників Національної поліції України, Збройних Сил України, правоохоронних та/або військових органів.

Підрозділ Центрального сховища, що здійснює доставку готівки до будівлі Національного банку в регіоні України, забезпечує вивезення готівки з цієї будівлі, якщо в регіоні України немає підрозділу перевезення цінностей.

Центральне сховище вивозить готівку оперативним автомобільним транспортом Національного банку та/або спецвагонами Національного банку.

Перевезення готівки здійснюється із залученням посиленої охорони, про що Департамент безпеки разом із Центральним сховищем готує розпорядження Національного банку.

72. Керівник приймає рішення про перевезення готівки підрозділом перевезення цінностей Центрального сховища за заявою банку в межах або за межі регіону України.

73. Працівники підрозділу грошового обігу в регіоні України, уповноваженого банку здійснюють приймання та видачу готівки інкасаторам з урахуванням поточної ситуації, у тому числі в неробочий час.

Підрозділи грошового обігу в регіонах України у разі потреби прискорення оперативності та підвищення безпеки забезпечують організацію приймання (видачі) від інкасаторів банку доставленої готівки (інкасаторам банку) у приміщеннях касового вузла (передсховищі, касовій кабіні тощо).

74. Касові працівники у разі настання будь-якої загрози схоронності цінностей за письмовим розпорядженням, яке підписує директор Операційного департаменту та керівник підрозділу грошового обігу в регіоні України на всіх

робочих місцях пакують готівку та інші цінності, які отримали під свою відповідальність, а також касові документи в мішки, візки, касети з оформленням ярликів до них із зазначенням усіх реквізитів, передбачених нормативно-правовими актами Національного банку, та опломбовують їх.

Готівка та інші цінності в опломбованих мішках, візках, касетах передаються касовими працівниками матеріально відповідальним особам на тимчасове зберігання до сховищ із відображенням та проставлянням підписів у книзі обліку прийнятої і виданої готівки та інших цінностей.

Для надання допомоги з оперативного переміщення мішків, візків, касет з готівкою та іншими цінностями до сховищ залучаються інші касові працівники та інкасатори.

75. Матеріально відповідальні особи підрозділу грошового обігу в регіоні України приймають на тимчасове зберігання до сховища мішки, візки, касети з готівкою та іншими цінностями за написами на ярликах з перевіркою цілісності пломби та відповідності номерів пломб даним ярлика до касети із записами та підписами в книгах обліку прийнятої і виданої готівки та інших цінностей.

Матеріально відповідальні особи підрозділу грошового обігу в регіоні України передають представникові Департаменту безпеки ключі та печатки від сховищ після замикання сховищ та здавання їх під охорону.

76. Директори Операційного департаменту, Центрального сховища, керівник підрозділу грошового обігу в регіоні України, керівник уповноваженого банку зобов'язані забезпечити пошкодження та/або знищення ключів та кодів від сховищ та ґратчастих дверей у разі загрози незаконного проникнення до будівлі Національного банку в регіоні України, Операційного департаменту, Центрального сховища чи уповноваженого банку.

Пошкодження/знищення ключів від сховищ та ґратчастих дверей здійснюється в присутності комісії, визначеною Керівником, особою в механічний або хімічний спосіб. Про факт пошкодження/знищення ключів оформляється акт у довільній формі, що підписується членами комісії та залученими до цієї роботи працівниками Операційного департаменту, Центрального сховища, підрозділу грошового обігу в регіоні України, уповноваженого банку. Один примірник акта надсилається до Департаменту безпеки.

Коди знищуються шляхом їх блокування адміністратором або через механічне руйнування блоку вводу кодів.

77. Розпорядженням Голови Національного банку (або заступника Голови Національного банку, який здійснює загальне керівництво Департаментом грошового обігу) визначається перелік підрозділів грошового обігу в регіонах України, уповноважених банків, до/від яких мають бути в першу чергу вивезені банкноти, сувенірна продукція, інвестиційні та пам'ятні монети з дорогоцінних металів у разі настання будь-якої загрози схоронності цінностей.

За розпорядженням, що підписує директор Центрального сховища, Операційного департаменту або керівник підрозділу грошового обігу в регіоні України банкноти, сувенірна продукція, інвестиційні та пам'ятні монети з дорогоцінних металів пакуються в мішки з оформленням у встановленому порядку ярликів до них із зазначенням усіх необхідних реквізитів.”;

“79. Керівник підрозділу грошового обігу в регіоні України забезпечує на підставі розпорядження Національного банку під контролем та в межах технологічної зони контролю відеокамер типу С пошкодження банкнот національної валюти, що зберігаються у сховищах, розташованих у будівлі Національного банку в регіоні, у разі неможливості вивезення банкнот національної валюти зі сховищ, розташованих у будівлі Національного банку.”;

“81. Банкноти повинні бути пошкоджені у спосіб, що забезпечує переведення їх у неплатіжний стан механічним способом.

Про факт пошкодження банкнот оформляється акт у довільній формі із зазначенням номіналу, кількості, суми готівки та способу пошкодження. Акт підписується всіма залученими до цієї роботи працівниками підрозділу грошового обігу в регіоні України, уповноваженого банку. Один примірник акта надсилається до Департаменту грошового обігу.

Уповноважений банк повинен передати пошкоджені банкноти із запасів готівки на зберіганні разом із другим примірником акта про пошкодження до Національного банку.

82. Операційний департамент, Центральне сховище, підрозділи грошового обігу в регіонах України здійснюють утилізацію, пошкоджують (крім випадку, передбаченого пунктом 79 цього розділу) або знищують готівку та інші цінності в Центральному сховищі і будівлях Національного банку в регіонах України за рішенням Правління Національного банку.

Зазначені рішення надсилаються засобами спеціального зв'язку з підтвердженням про їх отримання.

83. Операційний департамент, Центральне сховище та підрозділи грошового обігу в регіонах України передають один комплект дублікатів ключів від усіх сховищ та сейфів на тимчасове зберігання до Департаменту безпеки з оформленням такого передавання в установленому порядку.

Департамент безпеки визначає місце зберігання дублікатів ключів від сховищ і сейфів. Порядок зберігання (знищення) цих дублікатів ключів визначається окремим розпорядженням Національного банку.

84. Банк у разі неможливості вивезення готівки та інших цінностей забезпечує на підставі розпорядження Національного банку (яке надається на їх клопотання) пошкодження банкнот національної валюти механічним способом з метою переведення їх у неплатіжний стан.

Про факт пошкодження банкнот оформляється акт у довільній формі із зазначенням номіналу, кількості, суми готівки і підписується всіма залученими до цієї роботи працівниками банку.

Відшкодування банку коштів за пошкоджену готівку здійснюється в разі її передавання до підрозділу грошового обігу в регіоні України разом з актом про пошкодження.

85. Банки та підрозділи грошового обігу в регіонах України не мають права здійснювати обмін фізичним та юридичним особам неплатіжних справжніх банкнот, пошкоджених механічним способом відповідно до вимог цієї Інструкції.

Банки зобов'язані вилучати під час приймання готівки від фізичних і юридичних осіб або в разі їх звернення щодо обміну неплатіжні справжні банкноти, пошкоджені механічним способом з обов'язковою втратою внаслідок пошкодження визначених Національним банком критеріїв платіжності банкнот національної валюти України, і в установленому порядку передавати їх як сумнівні до уповноважених підрозділів Національного банку для проведення досліджень.

Експерт уповноваженого підрозділу Національного банку досліджує пошкоджені банкноти та на підставі результатів досліджень з урахуванням інформації про пошкодження банками банкнот складає відповідний акт про дослідження сумнівних банкнот, у якому обов'язково зазначаються встановлені ознаки пошкодження банкнот та робиться висновок (у разі встановлення) про пошкодження банкнот під час надзвичайного режиму.

Банкноти, визнані за результатами дослідження пошкодженими під час надзвичайного режиму, зберігаються в сховищах, розташованих у будівлях Національного банку в регіоні України до їх передавання у встановленому порядку правоохоронним органам для проведення відповідних розслідувань.

86. Підрозділ банку в разі неможливості передавання зразків банкнот національної валюти до банку – юридичної особи (іншого підрозділу цього банку) або до відповідного підрозділу грошового обігу в регіоні України за окремим рішенням Голови Національного банку (або особи, яка його заміщує) та/або заступника Голови Національного банку, який здійснює загальне керівництво Департаментом грошового обігу (або особою, яка його заміщує), здійснює їх знищення самостійно в будь-який спосіб.

Банк за результатами знищення зразків банкнот національної валюти інформує Національний банк про кількість і суму знищених зразків банкнот національної валюти з розподілом за номіналами та надсилає до Національного банку один примірник відповідного акта про знищення зразків банкнот національної валюти.”;

“89. Підготовка документів та облік операцій з готівкою в банках, підрозділах грошового обігу в регіонах України здійснюються з використанням

комп'ютерної техніки або в ручному режимі на паперових носіях. Бланки первинних, облікових і розпорядчих актів у необхідній кількості мають бути завчасно підготовлені відповідно до зразків, визначених нормативно-правовими актами Національного банку.”.

7. У розділі XIV:

1) заголовок розділу викласти в такій редакції:

“XIV. Організація та ведення бухгалтерського обліку в банках під час надзвичайного режиму роботи”;

2) пункти 95, 114 викласти в такій редакції:

“95. Керівники банків мають забезпечити роботу служби бухгалтерського обліку.

Банки мають скласти за останній робочий день, що передував запровадженню надзвичайного режиму роботи, оборотно-сальдовий баланс/оборотно-сальдову відомість (додаток 5).”;

“114. Банк складає баланс на дату, з якої він починає працювати у звичайному режимі, на основі оборотно-сальдового балансу/оборотно-сальдової відомості за останній робочий день, що передував запровадженню надзвичайного режиму роботи, даних допоміжних і головної книг, накопичених первинних документів, згідно з якими здійснено операції протягом надзвичайного режиму роботи, і відповідних документів про результати проведеної ревізії та інвентаризації, звірки з контрагентами.”.

8. Додатки 1–3 до Інструкції викласти в такій редакції.

Директор
Департаменту безпеки

Олександр СКОМАРОВСЬКИЙ

Додаток 1
до Інструкції щодо організації
роботи банківської системи
в надзвичайному режимі
(у редакції постанови Правління
Національного банку України
від 15 січня 2020 року № 5)
(підпункт 1 пункту 55 розділу XI)

Платіжне доручення № _____

0410001

від “___” _____ 20__ року

Одержано банком

“___” _____ 20__ року

Платник

Код

Банк платника

Дебет рахунок №

Сума

Отримувач

Код

Банк отримувача

Кредит рахунок №

Сума словами

Призначення платежу

ДР

М. П.¹

Підписи _____

Проведено банком

“___” _____ 20__ року

Підпис банку

¹ Використання печатки платником не є обов'язковим.

Додаток 2
до Інструкції щодо організації
роботи банківської системи
в надзвичайному режимі
(у редакції постанови Правління
Національного банку України
від 15 січня 2020 року № 5)
(підпункт 6 пункту 57 розділу XI)

Реєстр платіжних доручень № _____

(найменування банку платника)

№ з/п	Номер платіжного доручення	Дата складання платіжного доручення	Номер рахунку платника	Код платника	Найменування отримувача	Номер рахунку отримувача	Код отримувача	Сума

Головний бухгалтер
банку платника _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

“ ”

(ініціали, прізвище виконавця, телефон)

Головний бухгалтер
банку отримувача _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

“ ”

(ініціали, прізвище виконавця, телефон)

Додаток 3
до Інструкції щодо організації
роботи банківської системи
в надзвичайному режимі
(у редакції постанови Правління
Національного банку України
від 15 січня 2020 року № 5)
(підпункт 7 пункту 57 розділу XI)

Меморіальний ордер № _____

0410009

від “ _____ ” _____ 20__ року

Платник

Код

Банк платника

Дебет рахунок №

Сума

Отримувач

Код

Банк отримувача

Кредит рахунок №

Сума словами

Призначення платежу

ДР

Підписи

Штамп банку